

Magyarország *Cnephasia* fajai (1.) (Lepidoptera: Tortricidae)

FAZEKAS IMRE

Regiograf Intézet / Regiograf Institute, 7300 Komló, Majális tér 17/A, Hungary,
e-mail: fazekas@microlepidoptera.hu

FAZEKAS, I.: *Cnephasia* species of Hungary No. 1. (Lepidoptera: Tortricidae).

Abstract: The present study aims to gather all the information available on the diagnosis of *Cnephasia asseclana*, *C. chrysantheana* species in Hungary, as a starting point for a subsequent paper on the dynamics of distribution limits. The information was mainly derived from lepidopterological collections and faunistic studies. Working with population samples of several taxa one obtains greater variety of information, both qualitative and quantitative. These observations raised at least two problems: (1) it was not possible to report data from localities where two or more species occur sympatrically, and when they could not be positively distinguished by means of morphological characters; (2) in 2010–2014 the author collected museum material from different localities of Hungary; detailed structure of male and female genitalia of several specimens from within the accepted range of nominal *Cnephasia* was studied, but this provided no quantitative data. Distribution maps of the species show the probable resident distribution area (grey), together with localities from which specimens have actually been examined (black dots). In text of the Hungarian distribution and phenology, detailed information is also included about flight period, biology including foodplants and habitat including the altitude range. Structure of genitalia and morphological characteristics of wings are illustrated with figures. Colour photographs and drawings of adults and genitalia of both sexes are provided for identification of each described species. Ample illustrations of differential features will facilitate identification. At present, 12 *Cnephasia* species are known from Hungary, and are included in the Checklist, together with the most important synonyms. The study series is intended for both amateurs and professionals as well as for those engaged in applied lepidopterology. With 24 figures.

Keywords: Lepidoptera, Tortricidae, *Cnephasia asseclana*, *C. chrysantheana*, diagnosis, biology, distribution, Hungary.

Bevezetés

Ha áttekintjük KENNEL (1921) hatalmas palearktikus Tortricidae monográfiáját, akkor egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a szerző teljesen másképpen látta a *Cnephasia* (= *Tortrix* L.) genus taxonómiáját és nevezéktanát, mint napjainkban. Olykor, a mai értelemben valid fajnév alá 3–5 taxont is besorolt (pl. „*Tortrix wahlbomiana* L.). Sokáig mind a hazai, mind pedig az európai irodalomban Kennel könyve volt a meghatározó, ezért igen nehéz eligazodni a nevek használatában, de főleg a publikációk adathalmazában, hiszen nem tudjuk egzakt módon, hogy az elterjedési-, biológiai adatok pontosan melyik fajra vonatkoznak. SZÖCS (1977) a Lepidoptera aknákról és gubacsokról írt könyvében a *Cnephasia* fajokkal kapcsolatban megállapította, hogy a fajok aknáí any-nyira hasonlítanak egymáshoz „...*hogyan lehet őket egymástól megkülönböztetni, ezért a*

hernyók kulcsát adjuk meg.” Csupán három fajt (*C. incertana*, *C. asseclana* [= *virgaureana*], *C. chrysantheana*) vizsgált, de a pontos irodalmi forrásokat nem adta meg.

A *Cnephasiini*-k kutatásában és azonosításában RAZOWSKI 1959-ben megjelent európai kötete jelentős változásokat hozott, de az új taxonómiai szemlélet csak lassan vert gyökeret a magyar faunisztikában, s a régi irodalmi adatokat senki nem ellenőrizte. Az elmúlt évtizedekben, számos esetben személyesen konzultáltam több hazai molylepke kutatóval, akik elmondták, hogy többnyire úgy jelentették meg publikációikat, hogy a fajok azonosítására csupán KENNEL (1921) vagy HANNEMANN (1961, 1964) könyveinek képtábláit használták. A gyűjteményi revíziók tanúsága szerint genitália vizsgálatokat leginkább PETRICH KÁROLY (1916–2013), szórványosan ÁCS ESZTER (MTM), KUN ANDRÁS (MTM) és SZIRÁKI GYÖRGY (MTM) végzett. Ez a gyakorlat sok pontatlanságot és bizonytalanságot jelent a magyar *Cnephasiini* fauna ismeretében.

Az identifikációs gondok RAZOWSKI (2001) színes képtáblás közép-európai kötetének megjelenése után sem oldódtak meg, hiszen a gyűjtők egy része továbbra is képek alapján határoz, és csak ritkán fordul specialistához segítségért, hogy egy-egy problémás faj vagy fajcsoport genitália vizsgálatát elvégezze. Ezért tovább konzerválódott a fajok azonosításának problémaköre, s változatlanul bizonytalanok a napjainkban megjelenő magyar tanulmányok fajlistái is. Olyan gyűjteményi anyagokat, s erre alapozott publikációkat (pl. nemzeti parkos kötetek) is találtam, ahol például a *Cnephasia chrysantheana* név alá a következő fajok példányai is be voltak sorolva: *C. stephensiana* (Doubleday, 1849) [3. ábra], *C. asseclana* (Denis & Schiffermüller, 1775), *C. virgaureana* Treitschke, 1835, *C. communana* (Herrich-Schäffer, 1851) [4. ábra].

Bár a *Cnephasia* fajok szárnymintázata nem túl bonyolult, mégis a fajok közötti nagyfokú hasonlóság miatt igen nehéz lenne egyértelmű határozóbélyegeket megnevezni. Nehezíti a szárnyhabitus alapján való fajazonosítást, hogy sokszor a rajzlati elemek (szalagok, foltok) mintázata valósággal összeolvad a szárny alapszínével, s csupán néhány sötétebb pikkelyfolt vagy vonal jelzi a nehezen felismerhető mintázati szegélyeket. A *Cnephasia* fajok elülső szárnymintázatában a következő rajzlati elemek a meghatározóak: a postbazális-, a mediális- és a terminális szalag valamint a subapikális- és a subterminális folt (vö. 5. ábra).

A legbiztosabb specifikus jegyeket a meglehetősen stabil fajjellemzőket hordozó ivarszervi struktúrákban találunk [6. ábra]. Ebből következően a hiteles identifikációt csak a genitáliák vizsgálata adja. A palearktikus és az európai Tortricidae határozókönyvek ivarszervi ábrái tusrajzzal készültek. Többnyire pontosak, de használatuk nagy gyakorlatot igényel. A közel rokon taxonok szétválasztásánál, a részlet struktúrák összehasonlításánál ma már inkább a digitális mikro fotózást és a számítógépes elemzést használjuk.

GOZMÁNY (1968) első molylepke névjegyzékében a „*Cnephasiella*” és a „*Cnephasia*” genus neveket használta, s nyolc fajt mutatott ki Magyarországról. Ma hazánkban 12, Közép-Európában 14 és Európában közel 40 faj él (PASTORÁLIS 2012, RAZOWSKI 2001, 2002). Az európai fajszám bizonytalan, mert néhány faj előfordulása megerősítést igényel, továbbá az újabban leírt taxonok státusza bizonytalan.

A palearktikus *Cnephasia stephensiana* morfológiailag igen variábilis szerte Európában. Hazánkban a Brit-szigetekről leírt nevezéktani alfajhoz nagyon közelállóformák repülnek. Földrajzilag alfajokra tagozódó faj (Kelet-Ázsia, Kis-Ázsia, Marokkó), melyet a hazai gyűjteményekben leginkább a *C. chrysantheana*-val cseréltek fel. A publikációk alapján áttekinthető nagyobb magyar gyűjteményekben (pl. MTM) a *C. chrysantheana* bizonyító példányok jelentős része *C. stephensiana*-nak bizonyult. Ebből következően a korábbi *C. chrysantheana* irodalmi adatokat csak revízió után vehetjük figyelembe a taxonok magyarországi chorológiai térképeinek elkészítésénél.

Jelen munkámmal megkezdem a hazai *Cnephasia* fajok átfogó taxonómiai, biológia és állatföldrajzi vizsgálatát, s térképeken mutatom be az egyes taxonok provizórius elterjedési mintázatát, melyet a későbbi kutatások tovább módosíthatnak. A synonym nevek közül csak azokat tüntetem fel, amelyek a trianoni határokon belül a magyar irodalomban előfordulnak. A PÁVEL és UHRYK (1896) a mai értelemben vett *Cnephasia* fajokat az ún. „*Sciaphila* Tr. subgenusba sorolta be, s az általuk használt „*Wahlbomiana* L.” név a *Pseudosciaphila branderiana* (Linnaeus, 1758) synonymja. A „*nubilana* HB” név pedig a *Neosphaleroptera nubilana* (Hübner, [1799]) fajra vonatkozik.

Anyag és módszer

Nagyobb sorozat különböző *Cnephasia* fajnév alá besorolt példány került felboncolásra annak eldöntésére, hogy mely példányok, melyik taxonhoz tartoznak. A vizsgált példányok, s az elkészített genitális preparátumok jelentős része a Magyar Természettudományi Múzeumban (Budapest) és részben a Jász Múzeumban valamint a komlói Regio Graf Intézetben vannak elhelyezve, euparalban. Azért, hogy az ivarszervek térszerkezetét a későbbiekben is tanulmányozni lehessen, a vizsgálati anyag néhány példányának genitáliáját 97%-os glicerinen tartósítva, műanyag csőben, a rovartüre tűztem (lásd 0. ábra). Az imágók képei Zeiss sztereo mikroszkópra szerelt BMS tCam 3,0 MP digitális kamerával készültek, a ScopePhoto 3.0.12 szoftver segítségével. A genitális fotókat a Scopium XSP-151-T-Led biológia mikroszkóppal és a számítógéphez csatlakoztatott MicroQ 3.0 MP digitális kamerával készítettem 20x-os és 50x-es nagyítással. Az így elkészített habitus és preparátum fotókat a Corel Draw és Photoshop programokkal elemeztem. A térképezés során többféle adatgyűjtést végeztem: geokoordinátás (= ponttérképezés), folt-térképezés, földrajzi(hely) nevek szerint, UTM hálórendszer szerint. Az igen heterogén adatsorok alapján készítettem el a fajok provizórikus magyarországi elterjedési térképét.

Rövidítések a szövegben: MTM= Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest; RI= Regio Graf Intézet, Komló.

Eredmények

Cnephasia asseclana ([Denis & Schiffermüller], 1975) [1. ábra – Fig. 1.]

Tortrix asseclana ([Denis & Schiffermüller], 1975, Ank. Verz. Schmett, Wienergegend, p. 131. Locus typicus: „Austria“.

Synonyma: *Tortrix interjectana* Haworth, [1811]; *Sciaphila virgaureana* Treitschke, 1835; *Tortrix oleraceana* Gibson, 1916.

Irodalom: Ács & Szabóky 1993, Buschmann 2004, 2012, Fazekas 1993, Pastorális & Szeőke 2011, Szőcs 1977.

Diagnózis: A szárnyak fesztávolsága: 13–19 mm. Alapszíne sötét vagy világosabb barnásszürke, a keresztzalagok többnyire markánsak, szegélyükön a fekete pontsor rendszerint éles. A hátulsó szárny barnásszürke, a tónél világosabb.

Hím genitália: az uncus közepesen hosszú, a gnathos karokat összekapcsoló lemez korong alakú, a juxta v-alakú nyúlványai karcsúak, széttartanak. A valva apexe enyhén kihúzott, a sacculus erőteljes, a végén ecetszerű. Az aedeagus tömzsi és rövid [7. ábra].

Nőstény genitália: A papilla analis kerekded, a colliculum nagy és kehelyforma. A sterigma fejlett, széles. A corpus bursae tyúktojás alakú, a signum distálisan kiszélesedett (13., 17. ábra).

Bionómia: A imágók júniustól augusztusig egy nemzedékben repülnek, réteken, mezőgazdasági területeken, házi kertekben, legelőkön, mezsgyéken, ligetekben, erdőszéleken, főleg dombosági és középhegységi tájakon vagy szórványosan alföldi homokterületeken. Szöcs (1977, p. 12. [= *Cnephasia virgaureana* TR.] szerint a sötét-zöld színű, barna fejű, polifág hernyók áprilistól májusig aknáznak, s „...a túlevelűeket kivéve minden virágos növényen előfordulhatnak.” Az első stádiumban lévő hernyó áttelel. Az irodalomban több mint 200 tápnövénye ismert: *Chrysanthemum*-, *Ranunculus*-, *Rumex*-, *Plantago*-, *Papaver*-, *Humulus*-, *Mentha* fajok (RAZOWSKI 2002) stb. A kertészetekben károsíthatja a paradicsomot, a káposzta-féléket, a borsót, sőt a földiepret is. Kezdetben a levelekben aknázó lárvák később a virágokat is megtámadják.

Magyarországi elterjedése: Irodalmi adatok: – ÁCS & SZABÓKY (1993): Bükk (Cserépfalu); – BUSCHMANN (2004): Mátra (Mátrafüred, Sár-hegy); – FAZEKAS (1993): Balaton-medence (Tihany); – PASTORÁLIS & SZEŐKE (2011): Vértes (Csákberény, Öreg-hegy, Söréd); – SZÖCS (1977): Dunántúli-középhegység (Budapest környéke), Alpokalja (Szakonyfalu), Dunántúli-középhegység (Pannonhalma) (24. ábra).

Új adatok: ♀, H-Komló, Zobápuszta, 1993.06.10., leg. et gen. prep. Fazekas I., No. 2819. (in coll. RI); 2 ♂, Sopronhorpács, 1959.05.23. et 26., leg. fénycsapda [light trap]; ♂, Pilis-tető, 1981.06.16., „coll. Issekutz”, gen. prep. Sziráki Gy., No. 163., (in coll. MTM); ♀, Jászberény, újerdei homokterület, 1999.06.12. leg. et coll. Buschmann F., gen. prep. Fazekas I., No. 3383.

Földrajzi elterjedése: Holarktikus faj. Ismert Észak-Amerikában, Euráziában egészen a Brit-szigetekig valamint Új-Foundlandon és a Kanári-szigeteken.

Jegyzet: SZÖCS (1977) hazánkban ritka fajnak tekinti. Az eddig publikált és megvizsgált példányok lelőhelyei döntően a Dunántúl északi részén és az Északi-középhegységben vannak, csak 1-2 lelőhely ismert a Dél-Dunántúlon és az Alföldön. A *C. asseclana* példányokat többször besorolják a *C. chrysantheana* név alá, így sok adat bizonytalan.

***Cnephasia chrysantheana* (Duponchel, 1843) [2. ábra – Fig. 2.]**

Sciaphila chrysantheana Duponchel, 1843, Hist. nat. Lépid. Papillons Fr., Suppl., 4: 410, pl. 83, fig. 5. Locus typicus: „France”.

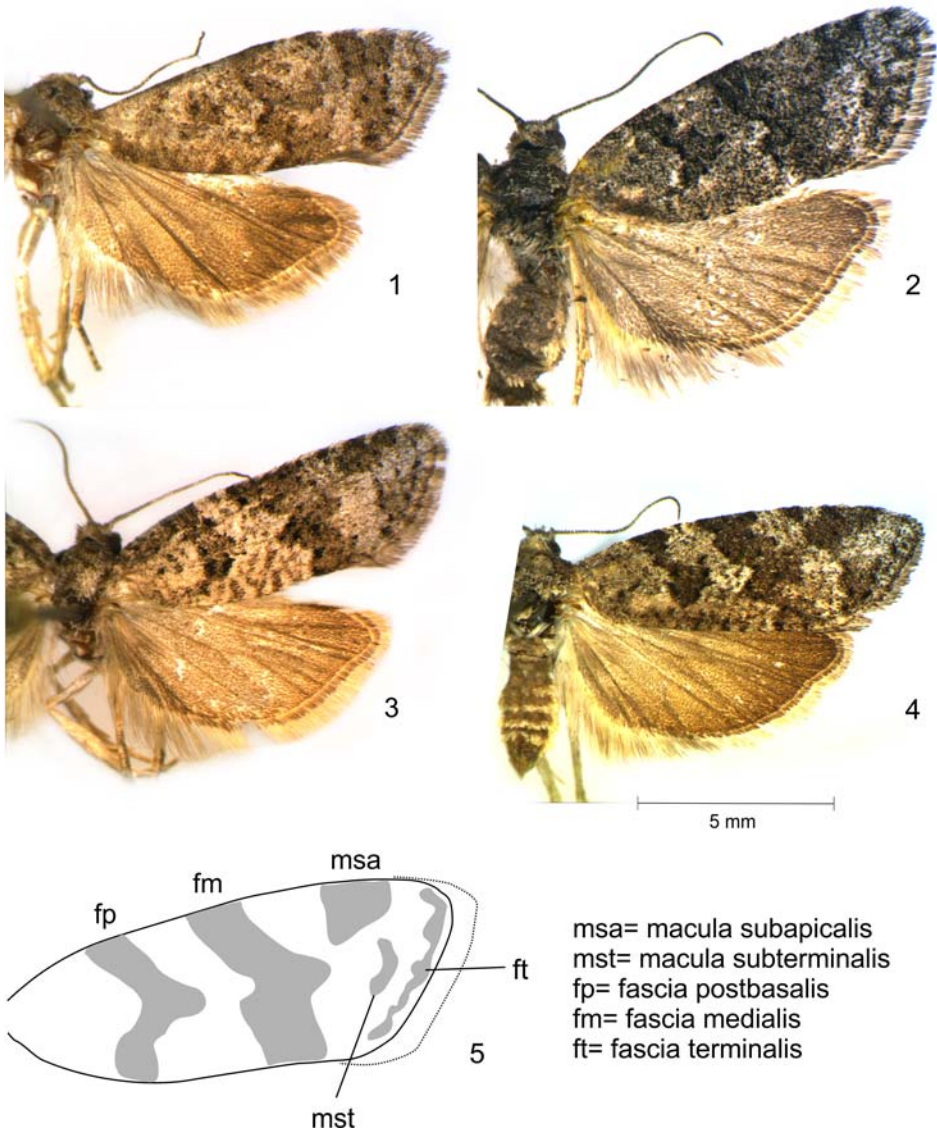
Synonyma: *Cnephasia cinareana* Chrétien, 1892; *Cnephasia directana* Réal, 1953; *Cnephasia pulmonaria* Réal, 1953.

Irodalom: Ács et al. 1990, Ács & Szabóky 1993, Balogh 1978, Buschmann 2004, Fazekas 2002, Gozmány & Szabóky 1986, Pastorális & Szeőke 2011, Razowski 2001, 2002, Sziráki 1980, Szabóky 1999, Szöcs 1977.

Diagnózis: A szárnyak fesztávolsága: 17–26 mm. Alapszíne barnásszürke, nagyon változékony, sötét és igen világos szárnymintázatú példányokat is ismerünk, sőt egyszínű példányok is előkerültek. A posztbazális szalag a costa vonalával 55–57 fokot zár be, s a sejtben a mediális szalag irányába fogszerűen kinyúlik. A mediális szalag costával bezárt szöge 70–72 fokos, lényegesen szélesebb, mint a posztbazális szalag, s a szubapikális foltal összekapcsolódik. A szubterminális folt kettő vagy három részre tagozódik. A hátulsó szárny barnásszürke, a rojt tövönala sötét.

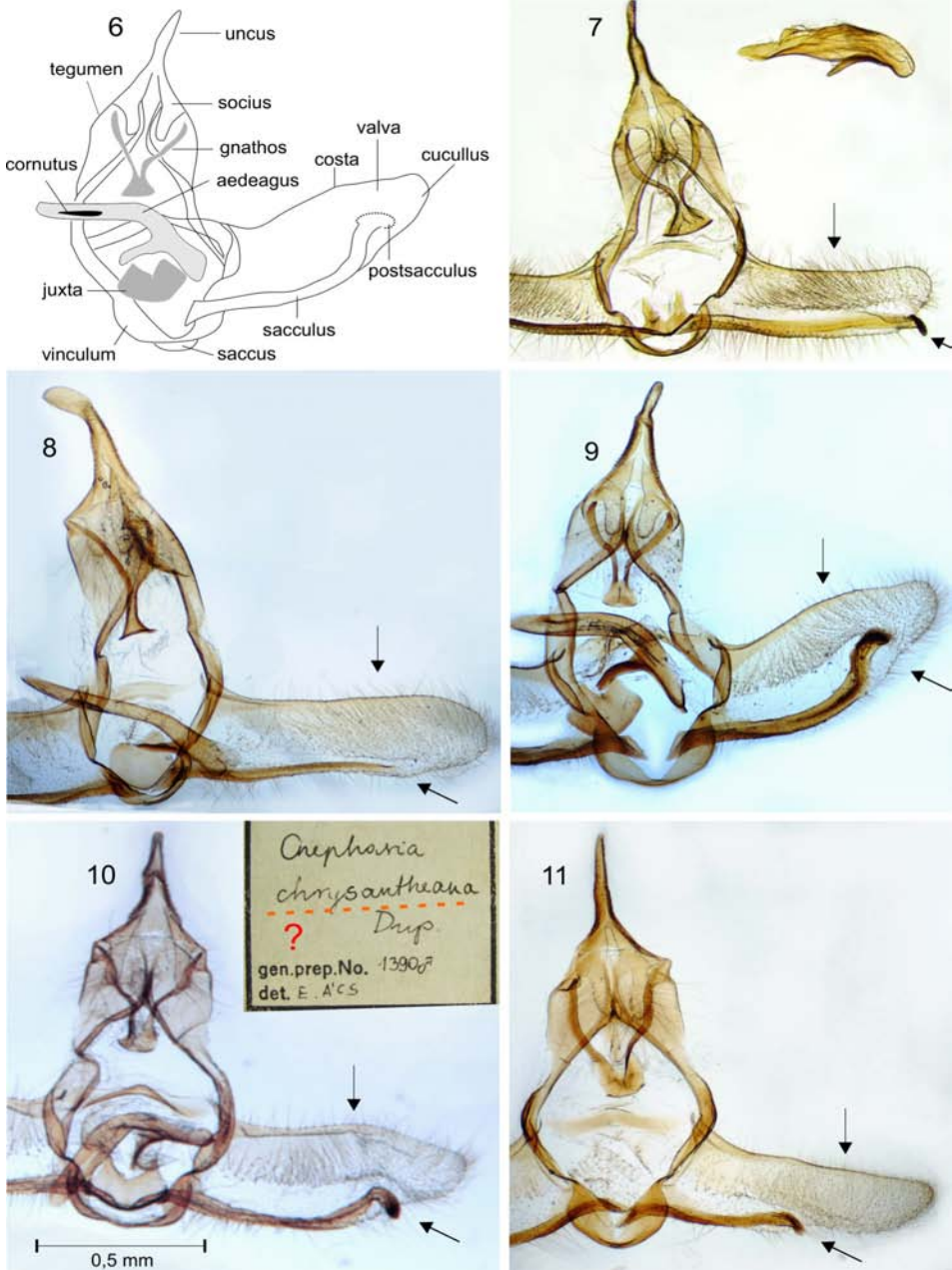
Hím genitália: A valva lemeze nyújtott, a sacculus keskeny, egyenes; a pajzs alakú juxta nyúlványai aprók; az aedeagus hosszú és vékony, enyhén ívelt (8. ábra).

Nőstény genitália: A papilla analis kissé nyújtott, az ostium bursae-hoz kapcsolódó sterigma kettéosztott és késpenge alakú, a colliculum keskeny, enyhén szklerotizált. A corpus bursae nyújtott, a signum tüskemezője hosszú és keskeny (14., 18. ábra).

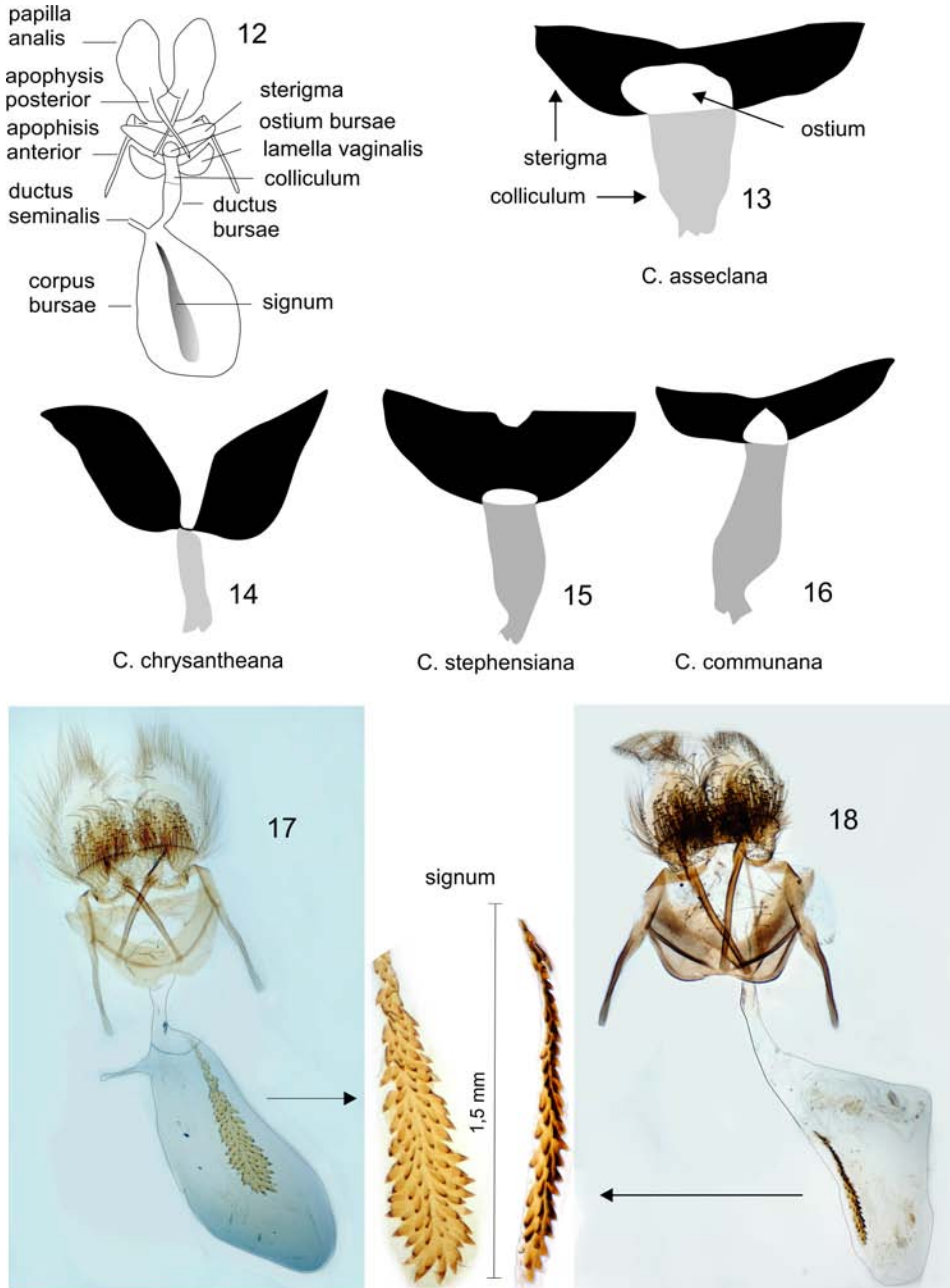
1–5. ábra: A *Cnephasia* fajok habitusképe; 1) *C. asseclana* (Komló), 2) *C. chrysantheana* (Nagyharsány), 3) *C. stephensiana* (Sukoró), 4) *C. communana* (Kárász), 5) az elülső szárny főbb rajzlati elemei

Fig. 1–5: Adults of *Cnephasia* spp; 1) *C. asseclana* (Komló), 2) *C. chrysantheana* (Nagyharsány), 3) *C. stephensiana* (Sukoró), 4) *C. communana* (Kárász), 5) forewing patterns of *Cnephasia* moths, diagram

6–11. ábra: A *Cnephasia* fajok hím ivarszerve; 6) a strukturális elemek terminológiája, 7) *C. asseclana* (Sopronhorpács), 8) *C. chrysantheana* (Tihany), 9) *C. stephensiana* (Kárász), 10) *C. stephensiana* (Cserépfalu), 11) *C. communana* (Zengővárkony)

Fig. 6–11: Male genitalia of *Cnephasia* spp.; 6) terminology of genitalia, 7) *C. asseclana* (Sopronhorpács), 8) *C. chrysantheana* (Tihany), 9) *C. stephensiana* (Kárász), 10) *C. stephensiana* (Cserépfalu), 11) *C. communana* (Zengővárkony)

12–18. ábra: A *Cnephasia* fajok nőstény ivarszerve; 12) strukturális elemek terminológiája, 13–16) a sterigma-ostium-colliculum komplex diagramja, 17) *C. asseclana* (Komló), 18) *C. chrysantheana* (Nagyharsány)

Fig. 12–18: Female genitalia of *Cnephasia* spp.; 12) terminology of genitalia, 13–16) complex of sterigma-ostium-colliculum, 17) *C. asseclana* (Komló), 18) *C. chrysantheana* (Nagyharsány)

19–23. ábra: A *Cnephasia chrysantheana* tipikus habitatjai Magyarországon: 19) Nagyharsány (Szársomlyó), 20) Tihany, 21) Kárász, 22) Gyöngyös (Sár-hegy), 23) mozaikos élőhelyszerkezet a Mecsek előterében

Fig. 19–23: Habitat of *Cnephasia chrysantheana* in Hungary; 19) Nagyharsány (Szársomlyó), 20) Tihany, 21) Kárász, 22) Gyöngyös (Sár-hegy), 23) habitat-complex in the Mecsek Mountains area

Hasonló fajok: *Cnephasia stephensiana* (Doubleday, 1849), *C. communana* (Herrich-Schäffer, 1851).

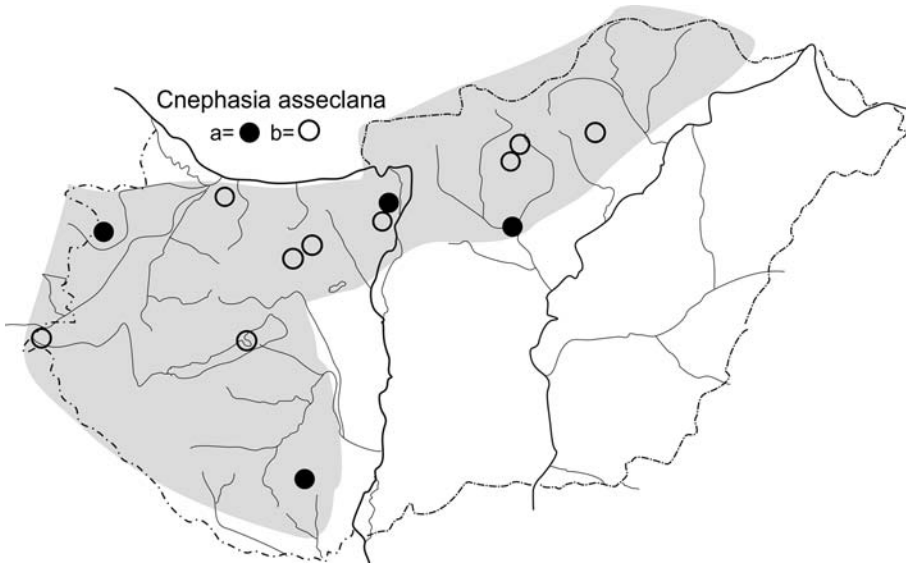
Bionómia: Az irodalmi adatok szerint az imágók júniustól júliusig egy nemzedékben repülnek (vö. RAZOWSKI 2001, 2002). A hazai gyűjtési adatok ettől eltérnek, hiszen az imágók már március végén megjelenhetnek és július végéig is repülhetnek. Nem kizárt, hogy két nemzedékben.

Polifág faj (RAZOWSKI 2001, 2002): *Artemisia*, *Carlina*, *Centaurea*, *Chrysanthemum*, *Eryngium*, *Lathyrus*, *Pulmonaria*, *Scabiosa*, *Taraxacum* és egyéb növény fajok. Szöcs (1977) hernyóját *Centaurea jacea* subsp. *angustifolia* Gremler [= *C. pannonica* (Heuff.) Simonk.] növényen is megtalálta. Hernyó alakban telel át. Peter Buchner Burgenlandban május végén *Chaerophyllum bulbosum* levélszövedékében figyelte meg hernyóját. Az alföldi sztyeprétektől, a homokterületektől, a legelőktől a 800–1000 m-es magasságú középhegységi tájakig is felbukkan, ahol gyűjtötték mezofil réteken, sziklagepekben, lejtősztyepekben, karsztbokorerdőkben, vízfolyások mentén, sőt házi kertekben és gyümölcsösökben is. Vannak irodalmi adatok Duna–Tisza közti turjánosból és a nyírségi lápból is, de a bizonyító példányokat eddig nem sikerült megtalálni. A Villányi-hegység Szársomlyó hegyének déli oldalán már márciusban repülő faj, melyről ez idáig nem volt tudomásunk. Az erősen szubmediterrán és balkáni hatás alatt lévő új habitat túlnyomó részét dalmát csenkeszes nyílt sziklagyep és karsztbokorerdő mozaikja foglalja el, míg a hegyoldal felső részében a bokorerdő, alsó részében főleg a sziklagyep túlsúlya a jellemző. A hegylejtő alsó részének gyepei tömegesen bálványfával (*Ailanthus altissima*) fertőzöttek. A hegyláb közelében lejtősztyeprét található a következő jellegzetes növényfajokkal: *Bothriochloa ischaemum*, *Cleistogenes serotina*, *Colchicum hungaricum*, *Elymus hispidus*, *Festuca rupicola*, *Stipa capillata*. Lejjebb másodlagos bokorerdő (*Fraxinus ornus*, *Ligustrum vulgare*, *Rosa canina*), majd galagonya-kökény cserjés (*Crataegus monogyna*, *Ligustrum vulgare*, *Rosa canina*) található. A hegylábban – egészen a Nagyharsányt Villánnal összekötő országútig – szőlőt termesztnek.

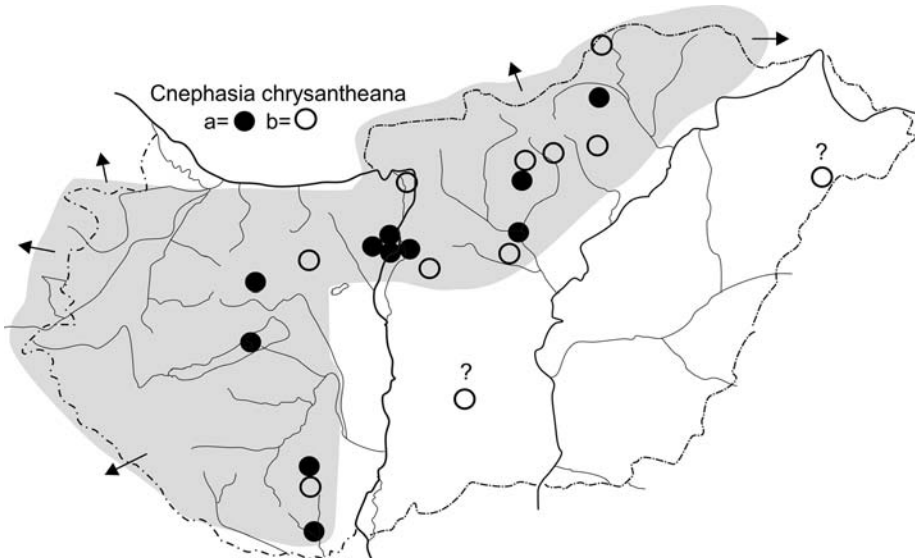
Magyarországi elterjedése: Szöcs (1977) azon a véleményen volt, hogy *C. chrysantheana* hazánkban mindenütt előfordul, de nem túl gyakori. Az előbbi megállapítást az azonosítási, határozási anomáliák miatt – a hazai publikációs és gyűjteményi adatokat – csak egy átfogó revízió után fogadhatjuk el. A MTM gyűjteményében őrzött SZIRÁKI-féle (1980) vizsgálati anyag genitália preparátumai valódi *C. chrysantheana*-nak bizonyultak (revid. Fazekas I., 2014. május). Ezzel szemben ÁCS ESZTER által végzett genitália vizsgálat (Cserépfalu, gen. prep. No. 1390, in coll. MTM; vö. 10. ábra) tévesen identifikálta a *chrysantheana*-t, az helyesen *Cnephasia stephensiana* (revid. Fazekas I., 2014. május).

Irodalmi adatok: – ÁCS et al. 1990: Nyírség (Bátorligeti-láp); – ÁCS & SZABÓKY (1993): Bükk (Cserépfalu, Répáshuta); – BALOGH (1978): Mecsek (Pécs-Vasas); – BUSCHMANN (2004): Jászság (Farnos, Jászberény), Mátra (Kökütpuszt, Mátrafüred-vízmű, Mátraháza, Pizskés-tető, Sár-hegy); FAZEKAS (1993): Balaton-medence (Tihany); – FAZEKAS (2002): Mecsek (Pécs-Vasas, Kárász); – GOZMÁNY & SZABÓKY (1986): Duna–Tisza köze (Bócsa: homokbuckás, Ócsa: Nagy-erdő [det. Razowski]); – SZABÓKY (1999): Aggtelek; – PASTORÁLIS & SZEŐKE (2011): Vértes; – SZIRÁKI (1980): Duna–Tisza köze (Kecskemét–Szarkás), Dunántúli-középhegység (Törökbálint), Érd-Elvira; – SZÖCS (1977): Dunántúli-középhegység (Pilis: Tahi).

Új adatok: ♀, H-Nagyharsány, Szársomlyó, 2014.03.30., leg. Gál M., det. et gen. prep. Fazekas I., No. 3334; 2 ♂, Hungaria c., Olaszfalu, 1983.06.10., leg. Fazekas I., det. et gen. prep. Fazekas I. No. 1999, 2003; ♂, Jászberény, újerdői homokterület, 2008. 06.11. és 2010.06.07., leg. et coll. Buschmann F., gen. prep. Fazekas I. No. 3379, 3381; ♀, Jászberény, borsóhalmi rét, 2003.06.20., leg. et coll. Buschmann F., gen. prep. Fazekas

24. ábra: A *Cnephasia asseclana* előzetes elterjedési térképe Magyarországon;
 a) ● megvizsgált példány, b) ○ irodalmi adatok
 Fig. 24: Sketch-map of distribution of *Cnephasia asseclana*;
 symbols: a) ● presence, b) ○ literary data

25. ábra: A *Cnephasia chrysantheana* előzetes elterjedési térképe Magyarországon;
 a) ● megvizsgált példány, b) ○ irodalmi adatok
 Fig. 25: Sketch-map of distribution of *Cnephasia chrysantheana*;
 symbols: a) ● presence, b) ○ literary data

I. No. 3382; ♂, Gyöngyös, Sár-hegy, 2008.05.30., leg. et coll. Buschmann F., gen. prep. Fazekas. No. 3380.

Revideált példányok az MTM gyűjteményben: ♂, Budapest, Farkas-völgy, 1917.06.19. e. l., leg. Uhrík, gen. prep. Sziráki Gy., No. 149; ♀ Csepel, e. l. Újhelyi, gen. prep. Sziráki Gy., No. 153.

Földrajzi elterjedése: Nyugat-palearktikus faj. Transzkaukáziától Kis-Ázsián és a Közel-Keleten át Európában az Ibéria-félszigetig valamint a Brit-szigetekig sokfelé gyűjtötték, de az irodalmi adatok felülvizsgálatra szorulnak.

Jegyzet: A *Cnephasia chrysantheana* szármintázata rendkívül hasonló a *C. stephensiana* (Doubleday, 1849) fajéhoz, a két taxon könnyen felcserélhető. Az utóbbi faj részletes magyarországi elterjedésével egy következő tanulmány fog foglalkozni.

Összefoglalás

A szerző a magyarországi Tortricidae fajok elterjedési atlaszának kiadásán dolgozik. A munkálatok során számba veszi a problémás és nehezen határozható fajokat, így a *Cnephasia* taxonokat is. Revideálja több magán-, intézeti- és múzeumi gyűjtemény bizonyító példányait. Kritikailag elemzi a régebben megjelent publikációkat, s amennyiben szükséges és bizonyítható a téves identifikáció, akkor helyreigazításokat tesz. A rendszertelenül elhelyezkedő, sokféle azonosítási hibával (ún. inhomogenitással) terhelt, publikált elterjedési adathalmazokat csak provizórikusan sikerült egzakt area képként rögzíteni. Jelen munkájában a *Cnephasia asseclana* és a *C. chrysantheana* fajok határozó bélyegeit, bionómiáját, magyarországi és földrajzi elterjedést tekinti át, és közli a hazai *Cnephasia* fajok névjegyzékét.

A Magyarországon előforduló *Cnephasia* Curtis, 1826 fajok névjegyzéke:

- C. incertana* (Treitschke, 1835)
- C. abrasana* (Duponchel, 1843)
- C. stephensiana* (Doubleday, 1849)
- C. alticolana* (Herrich-Schäffer, 1851)
- C. asseclana* (Denis & Schiffermüller, 1775)
  - interjectana* Haworth, 1811
  - virgaureana* Treitschke, 1835
- C. virgaureana* Treitschke, 1835
- C. pasiuana* (Hübner, 1799)
  - pascuana* Hübner, 1822
  - pumicana* Zeller, 1847
- C. genitalana* Pierce & Metcalfe, 1922
- C. communana* (Herrich-Schäffer, 1851)
- C. oxyacanthana* (Herrich-Schäffer, 1851)
- C. chrysantheana* (Duponchel, 1843)
- C. ecullyana* Réal, 1951

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok Bálint Zsoltnak és Katona Gergelynek (MTM, Budapest), hogy biztosították a gyűjteményi vizsgálatokat. Köszönöm Buschmann Ferencnek (Jász Múzeum, Jászberény) a revízióra megküldött példányokat valamint a kézirat szövegéhez nyújtott észrevételeit. A vizsgálatok során végzett személyes konzultációkban segítségemre volt Pastorális Gábor (SK-Komárno). Megköszönöm Gál Miklósnak, hogy a nagyharsányi élőhelyen gyűjtött számára ismeretlen molyt átadta. Külön köszönettel tartozom Barry Goater-nek (GB-Chandlers Ford) az angol nyelvi korrekció elvégzéséért.

Irodalom

- ÁCS E. & SZABÓKY CS. 1993: The Lepidoptera fauna of the Bükk National Park. – [in:] MAHUNKA, S. (ed.): The fauna of the Bükk National Park I. – Hungarian Natural History Museum, Budapest, pp. 186–220.
- ÁCS E., BÁLINT ZS., RONKAY G., RONKAY L., SZABÓKY CS., VARGA Z., VOJNITS A. 1990: The Lepidoptera of the Bátorliget nature conservation areas. – The Bátorliget Nature Reserves – after forty years, Budapest, pp. 505–540.
- BALOGH I. 1978: A Mecsek hegység lepkefaunája. – *Folia entomologica hungarica* 31(2): 53–78.
- BUSCHMANN F. 2004: A Mátra Múzeum molylepke-gyűjteménye II. Limacodidae – Tortricidae. – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 28: 219–242.
- BUSCHMANN F. 2012: A Tápió-vidék lepkefaunája (Lepidoptera). – *Rosalia* 7: 385–500.
- FAZEKAS I. 1993: A Tihanyi Tájvédelmi Körzet lepkefaunája (1.). Faunisztikai alapvetés (Lepidoptera). – *A Bakonyi Természettudományi Múzeum Közleményei* 12: 105–144.
- FAZEKAS I. 2002: Baranya megye Microlepidoptera faunájának katalógusa (Lepidoptera). – *Folia Comloensis* 11: 5–76.
- FAZEKAS I. 2007: Microlepidoptera Pannoniae meridionalis, VI. A Mecsek Microlepidoptera katalógusa (Lepidoptera). [Catalogue of Microlepidoptera from Mecsek Mountains, SW-Hungary] (Lepidoptera). – *Acta Naturalia Pannonica* 2: 9–66.
- FAZEKAS I. 1993: A Tihanyi Tájvédelmi Körzet lepkefaunája (1.). Faunisztikai alapvetés (Lepidoptera). – *A Bakonyi Természettudományi Múzeum Közleményei* 12: 105–144.
- GOZMÁNY L. 1968: Hazai molylepkéink magyar nevei. – *Folia Entomologica Hungarica* 21: 225–296.
- GOZMÁNY L. & SZABÓKY CS. 1986: Microlepidoptera. – [in:] MAHUNKA S. (ed.): The fauna of the Kiskunság National Park. – Akadémia Kiadó, Budapest, pp. 247–299.
- HANNEMANN H.-J. 1961: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera, I. Die Wickler (s.str.). (Tortricidae). [in] Dahl F. (ed.): Die Tierwelt Deutschlands 3. – Gustav Fischer, Jena, pp. 853–941.
- HANNEMANN H.-J. 1964: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera, II. Die Wickler (s.l.) (Cochylidae und Carposnidae), Die Zülnslerartigen (Pyraloidea). – Gustav Fischer, Jena, 401 p.
- KENNEL J. 1921: Die Palaearctischen Tortriciden. – E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 742 p.
- PASTORÁLIS G. & SZEŐKE K. 2011: A Vértes-hegység molylepke kutatásának eddigi eredményei. [The summary of the research results of the micro-moths of Vértes Mountains] (Lepidoptera, Microlepidoptera). – *e-Acta Naturalia Pannonica* 2 (1): 53–100.
- PASTORÁLIS G. 2012: A Magyarországon előforduló molylepkéfajok jegyzéke, 2012. [A checklist of the Microlepidoptera occurring in Hungary, 2012] (Lepidoptera: Microlepidoptera). – *Microlepidoptera.hu* 5: 51–146.
- PÁVEL J. & UHRYK N. 1896: Microlepidoptera. In *Fauna Regni Hungariae III. Arthropoda*. – Budapest, pp. 53–78.
- RAZOWSKI J. 1959: European species of Cnephasiini (Lepidoptera, Tortricidae). – *Acta zoologica cracoviensis* 10 (3): 199–343.
- RAZOWSKI J. 2001: Die Tortriciden (Lepidoptera, Tortricidae) Mitteleuropas. – Frantisek Slamka, Bratislava, 319 p.

-
- RAZOWSKI J. 2002: Tortricidae (Lepidoptera) of Europe. Volume 1. Tortricinae and Chlidanotinae. – Frantisek Slamka, Bratislava, 247 p.
- SZABÓKY CS. 1999: Microlepidoptera of the Aggtelek National Park. – [in:] MAHUNKA, S. (ed.): The Fauna of the Aggtelek National Park. – Hungarian Natural History Museum, Budapest, pp. 395–442.
- SZIRÁKI GY. 1980: Notes on Coleophora and Cnephasia species trapped by synthetic attractants (Lepidoptera and Tortricidae). – Folia Entomologica Hungarica XLI (XXXIII) 1: 161–166.
- SZÓCS J. 1977: Lepidoptera – aknák és gubacsok. – Fauna Hungariae XVI. 16: 424 p.

